SVMMA AZONIS:

ID EST,

LOCVPLES IVRIS CIVILIS THESAVRVS.

Es de la libª del Colegio de la Compª

HACTENVS DEPRAVATISSIMA, OLIM IVGI ſedulitate & exquiſito ſtudio Hierony mi Gigantis, nunc autem doctiſsimorum quorundam in V. I. virorum, emendatiſsima,& ſupra omnes omnium editiones recens priſtino illi ſuo nitori reddita.

Quibus quarundam veterum Apoſtillarum & Additionum caſtigationes, & quædam Annotatiunculæ marginales, ab eiſdem in gratiam iuris ſtudioſorum adiectæ.

Acceſsit quoque Rerum & Verborum toto Opere memorabilium, geminus INDEX.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA · SALAMANCA

LVGDVNI,

M. D. LXXXV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

DE NOTARVM RATIONE.

MArtini Abbatis adnotamenta vnà cum Prateij Scholiis ad finem cuiuſque tituli ſubiecimus: illa quidem aſteriſco ✱, hæ verò tali ſigno ❋ notata. Ad hæc quæ præter ſcriptum exemplar adiecta reperiuntur, non deleta, ſed inductis reliquis, his notulis ( ) intercluſa ſunt. Henrici Dræſij annotatiunculas ipſas quoque aſteriſci nota ✱ ſignauimus, atque ab marginem appoſuimus. Porrò crucis æqualis † ſignaculum in margine quandoque (licet rarius) occurrens, locum corruptum, necdum diligentia Dræſij reſtitutum ſignificat.

TITVLORVM IN AZONIS, I. V. D.

ad nouem priores libros Iuſtinianei Codicis Summam,

Index.

ABigeis. fol. 199 col. 4
Abolitionibus. 200.3
Acceptilationibus. 188.3
Accuſationibus & inſcriptionibus. 192.2
Acquirenda & retinenda poſſeſ. 162.1
Actionibus & obligationibus. 67.2
Actionibus empti & venditi. 93.3
Actore à tutor. ſeu curator. dando. 121.4
Ad exhibendum. 57.3
Ad legem Cornel. de ſicariis. 195.1
Ad legem Cornel. de falſis. 196.1
Ad legem Falcid. 149.1
Ad legem Flauiam de plagiariis. 195.4
Ad legem Iuliam maieſt. 193.2
Ad leg. Iul. de adulteriis. 193.3
Ad legem Iuliam de vi publ. vel priua. 194.1
Ad leg. Iul. Viſcelliam. 196.1
Ad leg. Iul. de ambitu. 197.1
Ad leg. Iul. repetundarum. idem.
Ad Senatuſconſult. Maced. 79.3
Ad Senatuſcon. Tertyll. 152.4
Ad Senatuſcon. Orſitianum. 153.3
Ad Senatuſcon. Turpilianum. 200.4
Ad Senatuſcon. Velleianum. 80.2
Adminiſtratione tutor. vel curator. 116.1
Adoptionibus. 189.3
Aduocatis diuerſ. iudiciorum. 17.2
Aduocat. diuer. iudicum. idem.
Aduocatis fiſci. idem.
Aedificiis priuatis. 179.3
Aedilitiis actionib. 96.4
Alendis liberis à parent. 113.1
Alimentis pupillo præſtandis. 119.1
Alienatione iudicij mut. cau. fac. 32.3
Alluuionibus paſcuis & palud. ad al. ſtat. 165.3
Annali except. Ital. contract. toll. 265.2
Annonis & capit. admin. 11.2
An ſeruus ex ſuo fac. conuen. 68.3
Apoſtatis. 4.4
Appellationibus & conſultationib. 169.3
Arbitrium tutelæ. 119.2
Aſſertione tollenda. 159.1
Aſſeſſorib. & domeſt. &c. 11.1
Auctoritate præſtanda. 121.1

B

Bonorum poſſeſſ. ſecundum tab. 128.3
Bonor. poſſeſ. cont. tab. quam præt. lib. pol. 128.4
Bonor. poſſ. cont. liberti, quæ patro. 129.2
Bonis auctorita. iud. poſſeſſ. venund. 172.2
Bonis eor. qui ſibi mortem conſciu. 202.3
Bonis liberto, & de iure patrona. 126.4
Bonis maternis, & mat. gen. 154.1
Bonis proſcriptor. ſeu damnator. 202.1
Bonis, quæ liberis in poteſtat. patr. conſt. 154.1

C

Caducis tollendis. 150.4
Calumniatoribus. 201.1
Carboniano edicto. 130.1
Codicillis. 141.4
Collationibus. 131.1
Colluſione detegenda. 159.3
Commerciis & mercatorib. 99.1
Cõminationes, epiſt. program. ſubſcr. 152.3
Commodato. 71.3
Communia vtriuſque iudicij, tam. 55.4
Communia de legatis, & fideicom. 146.2
Communia de ſucceſſionib. 153.4
Communia de manumiſſionib. 158.2
Communia de vſucapionib. 161.4
Communi diuidundo. 54.4
Communium rerum alienat. 95.3
Compenſationibus. 81.4
Concubinis. 113.2
Condictione indebiti. 63.3
Condictionib. ob cauſ. dator. 65.2
Condictione ob turpem cau. idem.
Condictione furtiua. 66.3
Condictione ex lege, & ſi. 62.1
Conditionibus inſert. tam in legat. quàm fid. 146.4
Confeſſis. 162.4
Confirmando tutor. vel curat. 114.4
Conſortibus eiuſdem litis. 56.2
Conſtituta pecunia. 60.2
Contractibus iudic. vel eor. 11.2
Contrahenda emp. & vend. 80.3
Contrahenda & commit. ſtipul. 184.3
Contrario iudicio tutelæ. 120.4
Creditorem euictionem pignor. non deb. 189.2
Crimine peculatus. 197.3
Crimine ſacrilegij. idem.
Crimine expilatæ hæreditatis. 198.1
Crimine ſtellionatus. idem.
Curatore furioſi, vel prodigi. 122.3
Cuſtodia reorum. 192.4

D

Debitorem venditionem pign. imped. non poſſe. 183.2
Deditiia libertate tollenda. 156.4
Defenſoribus ciuitatum. 11.3
ex Delictis defunctorũ, in quant. hær. 69.2
Depoſiti. 81.4
Dilationibus. 38.2
Diſtractione pignorum. 183.1
Diuerſis reſcrip. & prag. 8.4
Diuidenda tutela, & pro qua par. 119.3
Diuortio facto, apud quem lib. mor. 113.1
Dolo malo. 23.4
Donatione ante nuptias, vel. 105.2
Donationibus. 191.1
Donat. inter vir. & vx. & à par. 109.4
Donationib. quæ ſub modo, vel condit. 191.3
Donationib. cauſa mortis. idem.
Dotis promiſ. & nuda pollic. 106.3
Dote cauta, & non num. 109.4
Duobus reis ſtipulandi, & prom. 186.2

E

Edendo. 12.1
Edicto diui Adriani tollen. 149.2
Emancipationibus. 189.4
Emendatione Iuſtinia. Cod. 2.1
Emendatione ſeruorum. 194.4
Emendatione propinquorum. 195.1
Eo qui pro tutore negotium geſſer. 118.3
Epiſcopali audient. 4.2
Epiſcopis & cler. 3.1
Errore aduocator. & lib. 17.3
Errore calculi. 16.4
Etiam ob chirographa pecu. pig. ten. 183.1
Etiam per procurato. cauſ. 30.1
Euictionibus. 188.4
Eunuchis. 91.4
Exceptionibus ſiue præſcrip. 183.4
Excuſationibus & temporib. earum. 123.4
Excuſatione veteranorum. 124.2
Ex delictis defunctorum in quantum hær. idem.
Executione rei iudicatæ. 167.4
Exercitoria actione, & inſtit. 75.3
Exhibendis, vel tranſmittendis reis. 192.4
Ex quibus cauſis infam. irrog. 18.1

F

Falſa cauſ. adiec. in leg. vel fideicom. 146.2
Falſa moneta. 196.4
Familiæ erciſcundæ. 52.3
Famoſis libellis. 199.4
Feriis. 38.4
Fide inſtrumẽtorum & amiſſ. eorum. 72.2
Fideicommiſſariis libertatibus. 156.2
Fideicommiſſis. 146.1
Fideiuſſoribus minorum. 26.1
Fideiuſſoribus tutorum, vel curatorum. 120.3
Fideiuſſoribus & mandatoribus. 187.1
Filiofam. minore. 23.4
Finium regundorum. 55.4
Formulis & impetrat. ſubla. 84.3
Fructibus & litium expenſis. 167.3
Fundo dotali. 112.3
Furtis, & ſeruo corrupto. 144.3

G

Generali abolitione. 200.4

H

Hæredibus tutorum vel curatorum. 120.2
Hæredib. inſtituendis, & quæ perſo. 133.4
Hæreditariis actionibus. 68.4
Hæreditate vel actione vendit. 90.3
Hæreditatibus decurionum, nauic. 154.4
Hæreticis & Manichæis. 4.2
His, quæ vi metuſve cauſ. geſt. 22.3
His, quæ pœnæ nom. in teſta. vel cod. ſcrib. 145.4
His, quæ ſub modo legat. vel fideicommiſ. 146.3
His qui ad eccleſiam confu. 5.2
His qui in eccleſia manu. 5.3
His qui ad ſtatuas confu. 9.1
His qui potentior. nom. 20.4
His qui ven. ætat. imperra. 29.3
His qui ante apert. tab. hæredit. tranſ. 151.2
His qui à non dom. manumiſſi ſunt. 157.3
His qui propter met. iud. non app. 171.4
His qui in priorum cred. loc. ſuc. 182.1
His qui accuſare non poſſunt. 191.4
His qui parentes vel lib. occid. 195.2
His qui ſibi adſcribunt in teſtam. 196.3
His qui latron. vel in aliis crimin. reos occ. 200.1
His quib. vt indignis hæredit. auf. 140.4

I

Ignorantia iuris & fact. 7.1
Iis, vide, His.
Impuberum, & aliis ſubſtitutionib. 133.4
Inceſtis & inutilibus nuptiis. 104.3
Indicta viduitate, & l. Iul. Miſcell. tol. 143.3

SVMMA AZONIS I. V. D.
Celeberrimi,
F. MARTINI ABBATIS
ADNOTAMENTIS
locupletata.

SVMMARIVM.

1 *Artificium omne ſuſcipit incrementum.*
2 *Natura acceptio varia.*
3 *Memoriam omnium habere certam, diuinitatis eſſe.*

CVM poſt intentionẽ ſcientiæ ſuper-
uenerit gratiæ plenitudo, & ſucceſſi
nis naturę beneficijs ingeniũ ꝓdore
tur, nõ eſt mirũ, ſi humana conditio
cõtinuis exercitijs ſuſcipiat icremẽ
tũ, vñ & dicit lex. † Omne artificiũ
1 ſuſcipit icremẽtũ. vt ff. de le. 3. l. legā
tis, §. ornatricib. qa ipſa conſuetudo
conuertit in naturã. Vñ iuniores *ꝓ
2 ſpicatius ſingula quæq; cõtẽplãtur. † Eſt enim natura[a], quæ-
a dã exiſtẽtia ſubiectorũ, complectẽs accidentia ſecundũ eſſe
propriũ. Vel, natura eſt id quod intus latet, & ex conſuetudi
nis inſtãtia quæritur, de quo tantum accipitur, quãtũ eſt de
materia in eſſe, & tñ augeri poteſt per conſuetudinariũ ſtu
dẽdi modũ. Alterabilis eſt quidẽ ipſa natura: qa ſuſcipit ma
gis, & minus iuxta ſententiam Salomonis. Inquit enim: Om
nia reuocãtur, & deficiũtur, & generatio carnis, & ſanguinis
naſcit, & finitur. Renouãtur igitur homines, & ipſa ſciẽtia re
floreſcit: quia veteres ꝓceptores artiũ, & ſciẽtiarũ principia
cõtulerũt: vñ cõmẽdãdi ſũt, ſed nõ prę cęteris extollẽdi: qm
qui ſubtiliter factũ emẽdat, laudabilior eſt eo, qui prius in
uenit. vt C. de vet. iur. enu. l. j. §. ſed neq; ver. nã qui. Scio ſiqui
dẽ q; D. Placẽt. preclar[9] & famos[9] iuriſperit[9], apud Montem
peſſulanum ſuper Codice, & Inſtitutionibus ſummas lauda
biles cõpoſuit, cuius dictis nõ ꝓpoſui derogare. Nã licet in
quibuſdam minus plane in quibuſdã ordine irregulari, & in
quibuſdam non obſeruato tramite iuris cõfuſe proceſſiſſe
3 videatur, non eſt tamen ab aliquo inculpandus: † quia om-
nium habere memoriam, & in nullo penitus peccare, diuini
tatis eſt potius, quam humanitatis. l. j. §. ſi quid aũt. C. de ver.
iur. enu. Nũc aũt ego Azo reſidens Bononiæ in iuriſperito-
rum ordine, honorabilium ſociorum precib[9] humiliter cõ
deſcendi (qui vitã cõmendabili, morũ honeſtate, ſciẽtiæ
magnitudine, numero perſonarũ, nobilitate proſapię, mul-
tãq; liberalitate reſplendẽt) vnde iuxta ipſorum amicabiles
ſupplicationes, Codicis & Inſtitutionũ ſummas lucidè tra-
ctare ſtudebo: cupiẽs, vt tã ꝓuecti quã rudes, quæ poſtulãt,
queãt facile inuenire: quia ſepe accidere cõſueuit, q per gl.
textus notitia obtenebretur: & dum gloſſ. ad gloſſam, vel
ad textũ tranſmittitur (quod quidem ego ipſe feceram, vt
vitarẽ ſcribẽdi laborẽ) ſtudioſus auditor deſiderabili priua-
tur effectu, & cum ad erudiendum ſuper dubitabilibus pa-
trocinium gloſſam requirit, lumen reperit à tergo: vnde in
erroris cadit ſepulſime labyrinthũ. Suſcipiatis itaq; amabi-
les, & præclariſſimi ſocij, lucidũ, & fauorabile munus, quod
à me diutius poſtulatis: tenentes, quia nihil obſcurum, nihil
dubitabile, nihilque contrariũ legibus inuenietis, quoniam
omnes principales, & ſecundarię harum ſummarum parti-
culæ de iuris corpore proceſſerunt.

ADDITIO. a Natura. ¶ Ant. e no. gol. in § conditiones. Inſti. de ver. ob. quæ an inſpiciamus potius quã mo ecklens, vide B ar. in l. ſi. ff. de offic. procon. Alex. in l. ſi quis poſthumos. ff. de lib. & poſthu. Quid ſit natura.

*Bar. in l. Gallus nu. 3. ff. de lib. & poſt.

¶ INCIPIT MATERIA AD CODICEM.

1 *Codex vnde dictus.*
2 *Librorum materia, vtilitas, & finis ſpectare debent.*
3 *Interpretari verbum eſt generale comprehendens etiam correctionẽ.*
4 *Alienatio quid ſit.*
5 *Inſtitutio hæredis non facta quandoque facta præſumitur.*
6 *Conditio quandoque habetur pro appoſita.*
7 *Conditio quandoque, quæ deficit, præſumitur extitiſſe.*
8 *Pactum, quod non fuit appoſitum, præſumitur quandoque appoſitũ.*
9 *Dotis lucrandæ pactum de morte ad monachatum extendi.*
10 *Subſtantiæ qualiter fiat interpretatio.*
11 *Quantitatem qualiter fingunt iura.*
12 *Quid fingant circa relationem.*
13 *Quid circa quantitatem.*
14 *Iura qualiter interpretentur circa actionem*
Inſtrumentum tradens prædij, prædium ipſum tradere fingitur.
15 *Iura quid fingant circa pati.*
16 *Iura præſumunt aliquando præſentem, abſentem, & econuerſo.*
17 *Circa tempus quid interpretentur leges.*
18 *Iura præſumunt quandoque quem habere aliquid quod non habet.*
19 *Qualiter iura circa ſitum præſumant.*
20 *Principes circa leges ad quæ ſe referant.*
21 *Principis legem condentis inſtitutum duplex.*
22 *Codices tres ſunt.*
23 *Codex ex tribus codicibus antiquis factus fuit.*
24 *Huius rei vtilitas.*
25 *Codex cui parti Philoſophiæ ſupponatur.*

LIber iſte Codex domini Iuſtiniani dicitur: & eſt nomẽ ge
nerale, vel vt propriũ antonomaſticè appellatum. Sic ſe
habet Vrbis, Poetæ, Apoſtoli quoque vocabulũ. vt Inſtitut.
1 de iure nat. §. j. Et fortè ideo, quia † Codex dicitur à cogen-
do: cogere enim, vel imperare proprium eſt Imperatoris, vt
eius nomen denotat, cuius eſt hic liber. Et eſt hæc præcipua
legis virtus, vt ff. de leg. & ſena. con. l. legis virtus. Vel dicitur
à cogendo, id eſt componendo, vel congregando, ſicut fru-
ctus dicuntur cogi. vt ff. de pe. hæ. l. ſi à patre. §. vlt. Iuſtiniani
a aũt Codex dicitur, ad differentiã trium veterum Codicum,
2 Hermogeniani, Gregoriani, & Theodoſiani. † Videãtũ ergo,
quæ ſit huius libri materia, quæ intẽtio, quæ vtilitas, ſiue fi-
nis, & cui parti philoſophiæ ſupponaĩ. Eius materia triplex
reperitur: generalis, cõmunis, & ꝓpria: ſicut intẽtio genera-
lis aſſignatur, cõmunis, & propria. Generalis materia omniũ
librorum iuris, ergo & Codicis, ſunt ius, iuſtitia, itẽ negocia:
itẽ duo vitia, error & contumacia. Super iuſtitia & iure in-
tẽdunt principes tractare, vt homines mali efficiãtur boni:
boni autẽ efficiãtur meliores, tũ metu pœnarũ, tum exhor-
tatione præmiorũ. vt ff. de iuſt. & iur. l. j. Sic naque dicitur: *
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœna.
Super negocijs, intendunt quemadmodũ debeãt decidi: ſu-
per vitijs vt expulſa ſint vitia. Cõmunis materia omniũ prin
cipũ eſt rudis æquitas, ius approbatum, & id, quod ſeruatur
pro lege & iure: ſuper quibus omnib. intendũt principes. Su
per rudi æquitate intẽdunt ipſam eruere, erutã in præcepta
redigere, redactã ſubditis conſeruandã iniungere, & ſub ido
3 neis titulis collocare. vt C. de leg. & conſti. l. j. † Super iure ap
b probato, intendũt principes quatuor modis: interpretãdo,
corrigendo, arctando, & prorogãdo. Et quidẽ verbum inter
pretandi generale eſt, pertinẽs ad omnia prædicta: nã & qui
c corrigit, interpretari dicitur. vt no. ff. ad ſenatuſc. Ter. l. j. §. q
operas. Hic aũt accipiĩ ſic, quod eſt vocabuli ſignificationẽ
apertè exprimere: vt in l. Iulia, q prohibet alienationẽ fundi
4 dotalis, exponitur. † Eſt aũt alienatio, omnis actus, ꝑ quẽ do
miniũ transfertur. vt C. de fundo do. l. j. Corrigũt abrogãdo
l. Fuſiam Caniniam. vt Inſti. de lege Fuſ. Can. tol. Coarctãt in
Macedoniano: vt cũ generaliter prohibeat mutuã pecuniã
dari filiusf. Sed Imperatores cõcedũt in neceſſarijs cauſis. vt
C. ad ſenatuſc. Maced. l. Macedonianũ. Producunt in eodem,
extendẽdo ipſum ad nepotes. vt C. ad Maced. l. ſi fili[9] tuus. Su
per eo, quod obſeruatur pro lege & iure, intẽdunt principes
multipliciter: vt ſuper vltimis deficientiũ voluntatibus, & ſu
per pactionib. contrahentiũ: quę legis vicem obtinent: vt in
Auth. de nup. col. iiij. §. diſponat itaque & ff. depoſiti. l. j. §. ſi cõ
d uenit. Idem ſuper iudicijs & ſententijs. Sed quid de eis intẽ
dãt, ex his, quæ de duob. primis dicem[9], liquidè poterit intel

*ab Horatio.